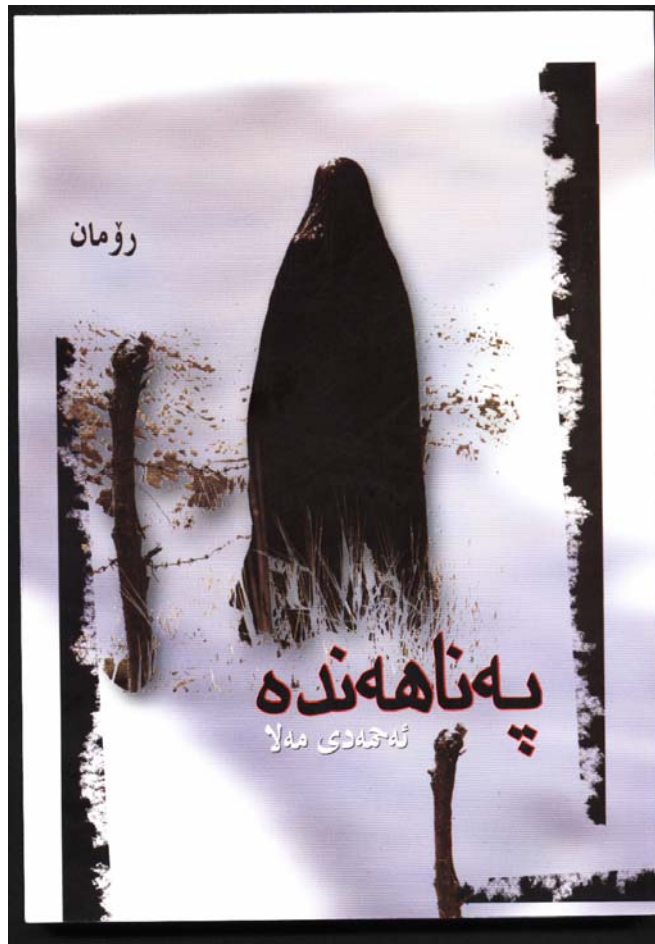

خویندنه وهیهک بۆ رۆمانی پهناهنده بهرین نهحمه دی مهلا

ئهرده لان عه بدوللا

زۆرجار بۆ خویندنه وهی رۆمانیک دووشت گرنگن . یهکه میان ناوی رۆماننووسهکه ، که زۆرجار خه لکیکی زۆر له بهر که سایه تی نووسه ره که ، رۆمانه که ده خویننه وه . دووهمیان بابه تی رۆمانه که ، زۆرجار بابه تی رۆمانه که ده بیته جیگای سه رنجی خوینهر ، چونکه خوی له ناوپاله وان و رووداوه کانی رۆمانه که ده بینیت . وهلی به نسبه ت منه وه ، ئه مجاره یان هه ردوو هۆکاره که رۆلیان هه بوو ، بۆئه وهی ئه م رۆمانه بخوینمه وه . پێش چه ند سالیکی له مه وپێش بهرین نهحمه دی مه لا ، ووتاریکی زۆرجوانی له سایه تی ده نگه کان ، له سه ر سه ده ی هه شته می فه رنسا نووسیوو . به راستی زۆرکاری تیکردم . پاشتریش چه ند ووتاریکی ترم له رۆژنامه ی ئاسۆ خوینده وه ، جیگای سه رنج و خوشحالیم بوو . کاتیکی سه ردانی (کتیبخانه ی مه لبه ندی کولتووری کوردی له شاری مانه ایم) کرد ، ئه م رۆمانه ی کاک نهحمه دی مه لام بهرچاوه که وت . یه که سه ر بریارم دا که بیخوینمه وه .

دیاره گرنگی ئه م رۆمانه له وه دایه ، که باسی ئه وجیهانه ده کات ، که ئاواره ی کورد

لهئه وروپا تیبیدا دهژین . بهداخه وه ههتاوه کوو نیستاش ، ئهده بی کوردی زۆره ژاران هه مامه لهی لهگه له هه جیهانه دا کردوه . کاک ئهحمه د زۆر به جوانی وه سفی ئه هه جیهانه ی کردوه ، که کورده ئاواره کان تیبیدا دهژین . کیشه وه هه زوئاره زووه کانیا نی ده رخسته وه . له هه مان کاتدا باسی قوئاغی کوچی کوردی بوئه وروپا کردوه . چه ند جار یکیش به شیوه یه کی زۆر جوان ، هانای بو ساتیر بردوه .

(خاریج ده ره وه ی ولات نه بوو ، به لکه پیشه یه ک بوو ، ته عبیری ته واوی له شیوه ژیا نیکی ده کرد ، که کهس له توانای نه بوو وه سفی بکات ل 74) . (خاریج هینده به تام له فزده کرا ، به هه شت به رامبه ری بی قیمه ت خو ی ده بی نی . ل 74) . (خوله ده بوو به جوامیر ، کامه ران ده بوو به سابیر ، په یمان ده بوو به که ژال ... ئاموژا ده بوو خوارزاو ، دایک ده بوو به ده ستگیران ، کچ ده بوو به کوپ ، ژن ده بوو به نی ره مووک ل 90) . نووسه ر زۆر جار به شیوه یه کی ره خنه گرانه ش بو کورده کانی ئه وروپا ده روانی ت ، ره خنه له شیوازی ژیا نیان ده گریت . (چاکترین ره خنه گریا ن هه زارویه ک عیله ته ی بوخوی ده دوزیه وه ، تاکه مترین مووچه ی به ده به ختی وه ربگری ت ل 91) . (باشترین رو مان نووسیا ن دوا ی ده سالی ش هه ر له کو رسی زما ن و ئه م زما نه نه عله تیا نه فی رنا بن و نا بن . ناچار خوو ده دهنه فارسی ل 91) . خو ی له خویدا رو مان نووس ته نها کاری گیرانه وه ی میژوو نییه ، به لکه ده بی ت به شیوه یه کی ره خنه گرانه ش بو ئه هه جیهانه بروانی ت که باسی ده کات .

شتیکی تر که جیگای سه ره نهجه ، کاک ئهحمه د بو یه که مینجا ر له ئه ده بی کور دیدا ، به م رو مانه ی کللی ده رگایه کی داخرا و تا بووما ن بو ده کاته وه و ، باسی خو شه ویستی (کوپ و کوپ ، هو مو سی کسویلی ، ها وره گه زی) دوو کهس ده کات . که پیشتر ئه م باسا نه له ناو ئه ده بی کور دیدا نه بووه . هه رچه نده کو مه لگای کور دیش ، وه کوو هه موو کو مه لگایه کی تری ئه م جیهانه ، هه زارا ن چیرۆکی خو شه ویستی هو مو سی کسویلی تی دایه . به راستی خو ی له خویدا ئه مه ده ست پی شخه ری هه کی باشه . ئه مه ی کاک ئهحمه د باسی خو شه ویستی دوو کوپ ده کات ، که یه کیکیان خیا نه ته ی لی ده کات (چونکه له گه له کچیکدا نووسته) ، له بهر ئه وه ده ی کو ژیت . ئه م چیرۆکا نه له ناو ئه ده بی کور دیدا نه بووه .

مه سه له یه کی گرنگی تر که له م رو مانه دا باس ده کریت . په یوه ندی روژه ه لات و روژ ناوا یه . به راستی کاک ئهحمه د زۆر به جوانی وه سفی ئه وه په یوه ندی هه سیر وئا لۆزه ی کردوه . له گه له ئه وه شدا ، من وه کوو خوینه ریکی ئه م رو مانه ، چه ند سه رنجیکی گشتیم هه بوو ، که هه ول ده دم به کور تی بیخه مه روو .

1/ . و بازانم ئه مه یه که مین رو مان ی کاک ئهحمه ده ، یا ن پی ده چی ت من رو مان ی تری م نه مدی بی ت . به هه رحا ل رو مان ، پی ویسته ته نها یه ک ناوی هه بی ت . که چی ئه م رو مانه دووناوی هه یه . له سه ر به رگی کتیبه که (په نا هه نده) نووسراوه ، که چی له لاپه ره ی ناوه وه ، نووسراوه (شه پی تو یان ده وا ره که ی بروکسل) . ده بوا یه نووسه ر خو ی له سه ر یه ک ناو ساخ بکرا دیه ته وه .

2/ . یه کی که له مه رجه سه ره کیه کانی رو مان ، چو نی تی دا رشتن و با سکر دنی پا له وان و روودا وه کانه . به داخه وه ئه م رو مانه زۆر به نا ری ک و پی کی ، روودا و ، که سا یه ته ی ،

چیرۆکهکانی دارشتوو. نووسەر کۆمهڵیک چیرۆکی چەند کەسێک دەگێڕیتەوه، کەبەهیچ شیوهیهک پەيوه‌ندیان بەیەکه‌وه نییه. دەبێت بەشیوه‌یه‌کی ئێده‌بی هه‌ول‌بدریت ، له‌کاتی گێڕانه‌وه‌ی چیرۆک و رووادووه‌کان ، شیوه‌ی زنجیری‌ک به‌یەکه‌وه بیان‌به‌ستیت‌ه‌وه. به‌لام من ئه‌و زنجیره‌ له‌م رۆمانه‌دا نابینم . هه‌رئهمه‌ش وایکردوو ، که‌ئهم رۆمانه‌ ماگنی‌تی نه‌بیت . له‌و شتانه‌ی که‌ژانری رۆمان له‌ ژانره‌ئێده‌به‌یه‌کانی تر جیا‌یده‌کاته‌وه، مه‌سه‌له‌ی ماگنی‌تی (موگناتیزی) رۆمانه‌. به‌راستی ده‌بیت رۆمان له‌چه‌ند لاپه‌ره‌ی یه‌که‌مه‌وه ، وه‌کوو موگناتیز خۆینه‌ر بۆناورۆمانه‌که‌ رابکێشیت . به‌لام به‌داخه‌وه ئهم رۆمانه‌ زۆرکه‌م ماگنی‌تی هه‌یه .

/. زمانی شیعی بۆ رۆمان گرنه‌گه ، وه‌لێ نابیت زیاده‌رۆیشی تێدا‌بکری‌ت . به‌داخه‌وه له‌م رۆمانه‌دا زمانی په‌خشان و شیعر ، زۆر زاله‌ . ئهمه‌ش جیگای دیالوگی که‌مکردۆته‌وه. له‌م رۆمانه‌دا زۆرکه‌م دیالوگ ده‌بینم .

/. به‌شیکی زۆری رۆمانی جه‌نگ وئاشتی تۆلستۆی، دیالوگه‌کانی به‌ زمانی فه‌ره‌نسی نووسراون . بۆیه‌که‌مجار که‌ رۆمانه‌که‌م بینی ، باوهرم نه‌ده‌کرد هینده‌ دیالوگی فه‌ره‌نسی تێدا‌بیت. له‌کاتی وه‌رگێرانی‌شی بۆ زمانی ئه‌لمانی ، ئهم دیالوگه‌ فه‌ره‌نسیانه‌ش ، هه‌مووی وه‌کو خۆی نووسراونه‌ته‌وه . وه‌لێ تۆلستۆی به‌ پێچه‌وانه‌ی کاک ئهمه‌ده‌وه ، هه‌مووی به‌ ئه‌لفو بیی فه‌ره‌نسی نوسیوه‌ته‌وه. که‌چی کاک ئهمه‌د زۆر دیالوگی فه‌ره‌نسی به‌ کوردی نووسیوه‌. که‌ زۆرجار که‌وتۆته هه‌له‌ی گه‌وره‌وه. به‌راستی باشت‌ر بوو هه‌ر به‌کوردی قسه‌ی بکردایه ، تا ئه‌و فه‌ره‌نسیه (سه‌یری لاپه‌ره‌کانی . 31،35) . سه‌یر له‌وه‌یه کاک ئهمه‌د باش ئه‌و هه‌موو ساله‌ له‌ فه‌ره‌نسا ، هیشتا به‌ **Une** ئیوین ، ده‌لێت ئون !! . می‌رسی ، می‌سریه . فه‌ره‌نسیه‌که‌ی **Merci** می‌خسی. کخواسانه نه‌ک کراواسان . پاشان کخواسان سه‌موون نییه ، به‌لکه کولیچه‌یه‌کی به‌یانیه‌. پاشان ئهم کولیچه‌یه له‌گه‌ڵ داگیرکردنی نه‌مساله‌لایه‌ن توورکه وه‌حشیه‌کانه‌وه په‌یدا‌بووه ، نه‌ک پاش رزگارکردنی نه‌مسا. دۆمینیک ناوی پیاوه ، که‌چی کاک ئهمه‌د بۆکچ به‌کاریه‌یناوه. ل 4 .

جگه له‌زمانی فه‌ره‌نسی چەند زمانیکی تریشی **کوردانووه!!** له‌وانه ئه‌لمانی وه‌ره‌بی. له‌ لاپه‌ره 113 کۆمه‌ڵیک ووشه‌ی ئه‌لمانی ریزکردوو، به‌راستی هیچ مانایه‌کیان نییه. به‌لام له‌هه‌مووی ناخۆشتر ئه‌و ووشه‌ عه‌ره‌بیانه‌یه ، که‌به‌راستی خۆینه‌ر زۆره‌یلاک ده‌بیت ، تا له‌ مانابه‌ره‌تیه‌کانیان تێده‌گات . چونکه گه‌ر ووشه‌که‌ی به‌عه‌ره‌بی بنووسیا‌یه ، زۆر باشت‌ر تێده‌گه‌یشتن . له‌وانه (ته‌سویر . ل 8 . ریحله‌تولشیتای وه‌سسیه‌فی . ئه‌رزولخه‌راب ل 66 . ئه‌لجینسولاخه‌ر. ل 58 . مومه‌سیل. ل 56 . له‌حمولعه‌جین....) . به‌لام ئه‌و ووشه‌یه‌ی که‌هه‌تا کۆتایی رۆمانه‌که‌ ئازاری دام ، ووشه‌ی (ته‌قه‌مووس) بوو. به‌راستی هه‌ر زۆر ووشه‌یه‌کی ره‌ق و ته‌ق و نائه‌ده‌بی بوو.

من چه‌زناکه‌م خۆم بکه‌مه پۆلیسی زمان ، وه‌لێ چەند ووشه‌یه‌کی زۆر نه‌شازی کوردیم له‌م رۆمانه‌دا بینی ، که‌ زۆر ئازاری دام (پاسدارخانه ، شیخه ئه‌لا ، واته شیخ ئه‌لا . زۆر سه‌یره هه‌ولێری بیت و نه‌زانیت ناوی به‌ناوبانگترین بازاری هه‌ولێر بنووسیت !! . که‌شیشه . واته قه‌شه . ده‌نگیکی که‌رخه . ده‌نگیکی کرخن راسته . ته‌خوا، تۆخوا. راستیه‌که‌ی توخوایه) به‌لام ئه‌و ووشه‌یه‌ی که‌بۆته گری کویره‌و به‌هیچ شتیک راست ناگریته‌وه ، ووشه‌ی سوارحیه . کاک

ئەحمەد ھەتا كۆتايىي رۆمانەكە، بە سووراحى دەلئىت سولاحى !! .
/ . خالئىكى تر كە جىگىي سەرنجىم بوو. پالەوانەكان ھەموويان كۆمەلئىك رۆشنىبيرو نووسەر و
شانۇكارى ھەولئىرن . كەچى زمانى دىيالوگەكان زۆر بازارى و ناشرىنە . (ھەى خۆرى ، ھەى
قۇندەرە . ل . 108 . ھەى كافىر . ھەى زالم ل . 139 . ھەى قورم ساغ ل 141) . ئەمە زىاتىر
لەزمانى چەقۇكىشەكانى گەرەكى (تەعجىل وتەيراوا) دەچئىت . نەك لەزمانى رۆشنىبىرانى
شارى ھەولئىر .

/ . لەھەموو خەونەكانى حوسئىن، تەنھا لەخەونى سئىھەم جوان تئىگەيشتەم . خەونەكانى تىرى
زۆر تئىگەلاو ئالۆزە .

/ دەربارەى چىرۆكى شانۇگەرئىكەش لە ل 132 دا دەلئىت باسى چىرۆكى داگىركردنى شارى
فئىيەنا دەكات . كەچى لە ل 160 دا دەلئىت شانۇگەرئىكەمان باسى (داستانى خەج و
سىامەند) دەكات . واتە لئىرەدا دوو شانۇگەرى كراوہ . بەلام خۆى ھئىشتا ھىچ شانۇگەرى
نەكراوہ . بە برۆوى من ئەمە يەكئىكە لە ھەلەكانى نووسەر خۆى .

/ . لەسەرەتادا ھىچ ئامازەيەك بە خۆشەويستى نئىوان رەمزى و مەسئىفى نادات . كەدەبوايە
پئىشتەر كەمئىك باسى ئەو چىرۆكى خۆشەويستىيەى بىكردايە . چونكە خۆئىنەر لەكۆتايى
رۆمانەكە تووشى شۆكىكى ھونەرى دەبئىت .

/ . ھەرۆك لە سەرەتادا دەلئىت : (شەپئىتۆ ، ماناى دەوار يان چادىرىكى گەرە
دەگەيەنئىت) . كەچى لەپاشاندا باسى ھۆل و قات و 96 ژوورمان بو دەكات . لەناودەواردا
چۆن ژوور و موتبەخ ھەيە؟! . بەگشتى شەپئىتۆ بو سئىرك بەكاردئىت . ژوورەكانئىش لە كابئىنەى
حازرىدان لەدەرەوہى دەوارەكە دادەنرئىت .

بەگشتى من زۆر خۆشحال بووم بە خۆئىندنەوہى ئەم رۆمانە . جارىكى تىرىش دەستخۆشى لە
كاك ئەحمەدى مەلا دەكەم . ھىوادارم كارەكانى تىرى لەم كارەى ئئىستاي جوانتر و
مەزنتربئىت . ئاواتەخوازم كەلە سەرنجەكانم دلگران نەبئىت . چونكە بەراستى رۆمانەكەى
جىگىي خۆشحالئىم بوو . گەر وانەبوايە من نەم دەتوانى ئەم چەند دئىرە بنووسم .

سەرچاوہ :

رۆمانى پەناھەندە . ئەحمەدى مەلا . چاپخانەى رەنج . سلئىمانى . 2006 .